

но равнище **3.** засилвам, повишавам, издигам (нещо); правя (нещо) по-силно: ~**ovat hlas, tón** повишавам глас, тон
zvyš|ovat se, третол. -uje se нескв. повишава се, увеличава се, издига се, нараства: **neklid v da-vu se stále ~oval** безпокойството сред тълпата непрекъснато растеше
zxerox|ovat, -uji/разг. -uju св. (со) извадя (нещо) на ксерокс; ксерографирам, изкопирам (нещо): ~**ovat dokument** извадя документ на ксерокс
zžel|et se, безл. -í se св. (кому ко̀го, чѐго) книж. (на някого) дожалее, домъчнее, примъчнее (за някого, за нещо); (някой) съжалй (някого, не-що); (някой) се натъжй (от нещо): **někomu se ně́koho, ně́čeho ~elo** домъчнй му, дожалй му за някого, за нещо; **~elo se nám nemocného, jeho opuštěností** дожалй ни за болния, за самотността му; болният, неговата самотност ни изпълниха с жъл

zženšt|ět, -ím, 3. мн. -ějí/-í св. заприличам на женà, стана жєнствен, изнєжа се (за мъж): **jeho vůle vychováním a zvyky ~ěla** в резултат на възпитанието и обществените услòвности волята му се изнєжи, отслабна
zženštile нар. пейор. жєнствено, изнєжено; като женà, по жєнски (за мъж); мекушàво, безвò-лево: **chovat se ~** държà се като женà (за мъж)
zženštilost, -i жс. пейор. жєнственост, изнєженост (за мъж); мекушàвост, безвòлие
zženštilý, -á, -é пейор. жєнствен, изнєжен (за мъж); кòйто е с кàчества, присъщи на женà; мекушàв, безвòлев: ~**ý muž** жєнствен, изнєжен мъж; ~**é chování** изнєжено, жєнско държание; ~**á povaha** мекушàв, слаб характер
zživ|it, -ím св. **1.** (кого – вин.) съживя, възкреся (някого) **2.** (со) прен. възобновя, възстановя (нещо)

Ž

ž 1. чешкият съгласен звук [ž] и буквата ž, която го обозначава **2.** [ž] и ž нескл. ср. название на съгласния звук [ž]: **vyslovit ž** произнеса ž **3.** ž [žet] название на буквата ž **4.** ž [žet] я (последен член на някаква по-рич) ♦ **žab|ák, -a** м. жабòк
žab|ák, -a м. жабòк
dený jako ~a прен. недостъпен, хладен; **roz-táhnout se, rozplácnout se jako ~a** експр. плъсна се в целия си рѣст, разплєскам се като жàба **2.** разг. експр. момйче: **narodila se jim ~a** родй им се момйче; **patnáctiletá ~a** пет-найсетгодишно момйче; **naší ~ě je už dvacet let** нашата дъщеря е вєче на двайсет години; **taková ~a mě bude poučovat!** пейор. товà момйче ли ще ме учй!
žabák, -a м. жабòк
žabář, -e м. разг. експр. небрєжен, немарлйв, лòш работник
žabařin|a, -у жс. разг. експр. небрєжна рàбота, мърлящина, мърлячество
žab|ec, -ce м. експр. момйче: **šestnáctiletý ~ec** шєстнайсетгодишно момйче
žabern|í, -í, -í хрилєн; кòйтò се отнàса до хрилє: ~**í lupínky** хрилни капàци; ~**í oblouk** хрилна дьгà; ~**í skulina, štěrbina** хрилна цепнатина
žab|í, -í, -í 1. жàбешки, жàби: ~**í skřehotání** жà-бешко крьканє; ~**í stehýnka** жàбешки бътче-та; **pohled z ~í perspektivy a)** пòглед отдòлу нагòре **б)** прен. ограничен пòглед, крьгòзòр

2. жàбешки, напòмнящ жàба; ~**í ústa** жàбешка, ширòка устà; ~**í oči** жàбешки, изп̀кнали очй; ~**í muž** леководолàз
žabičk|a, -у жс. **1.** умал. жàбка, жàбче, жàбичка **2.** експр. момйченце
žabin|ec, -ce м. бот. разг. жабуняк (Stellaria media)
žabk|a, -у жс. **1.** умал. жàбка, жàбичка, жàбче ♦ **žab|ák, -a** м. жабòк
водна повърхност плоски камъчета, кòито отскачат) 2. експр. момйченце **3.** градинàр-ски нòж
žab|ák, -a м. жабòк
дрєбнàва кавгà, свàда, кàраница; дрєбнàв спòр бєз побєдйтели и побєдєни
žabry, žaber жс. само мн. хрилє
žac|í, -í, -í жътвàрски: ~**í mlátička** комбàйн; ~**í stroj a)** жътвàрка **б)** сенокосàчка
žactv|o, -a ср. събир. ученици, учàща се млàдєж
žáč|ek, -ka м. умал. експр. ученичє, ученик от начàлните класовє
žáčk|a, -у жс. **1.** ученичка **2.** жътвàрка **3.** сено-косàчка
žadac|í, -í, -í език. само в съчет.: ~**í věta** под-будѝтелно изрєчєние
žádank|a, -у жс. заявлєние, молбà; формуляр за заявка: ~**a o dovolenou** формуляр за молбà за òтпуск; ~**a na výdej materiálu** формуляр за заявка, за йсканє на материàли; **vyplnit ~u** поп̀лня формуляр
žádan|ý, -á, -é 1. желàн, изйскван, йскан **2.** не-обходйм, търсен

žádat, -ám нескв. 1. (co od koho, na kom, po kom; za co; koho od koho) **искам** (нещо от някого), **настоявам** (за нещо пред някого): **~ám, co mi patří** **искам** това, което ми се полага; **to od vás/po vás nemohu ~at** не мога да **искам** това от вас; **~at někoho o vysvětlení** **искам** обяснение от някого; **~ám vás, abyste odpověděl** **настоявам** да отговорите; **kolik za to auto ~áte?** колко **искате** за тази кола? 2. (koho o co) **мolia** (някого за нещо): **~at rodiče o pomoc** **мolia** родителите си за помощ; **~at rodiče, aby (mi) pomohli** **мolia** родителите си да (ми) помогнат; **~at rodiče za prominutí** **мolia** родителите си за извинение; **~at (ženu) o ruku** **искам** ръката, предлагам брак (на жена) 3. **žádat si (koho, co) knihy** **изисквам** (някого, нещо): **vlast si ~á oběti** отہеството **изисква** жертви; **slušnost ~á uvolnit místo starším** приличията, възпитанието **изисква** да се отстъпят места за по-възрастните **~ám mne/mě!** **експр.** не ме закачай! не ме предизвиквай!

žadatel, -e м. човек, който иска, моли за нещо; молител, просител, кандидат: **~ o byt, o místo** **желател**, кандидат за жилище, за назначение (на работа)

žadatelk[a, -y ж. молителка, просителка, кандидатка

žádný, -á, -é местоим. 1. никой: **to ti ~ý (člověk) neuvěří** никой (човек) няма да ти повярва толкова нещо; **ty a ~á jiná** ти и никоя друга; **to nepřizná ~á žena** нито една жена **не признава** нещо

~ý učený z nebe nespádl никой не сè е родил научен 2. никакъв: **už nezbylo ~é jídlo** вече не остана **никакъв** **~ý zrak** **никакъв**

peníze в никакъв случай, никога, на никаква цена; **~á pomoc** няма какво да се прави, няма помощ 3. изобщо, съвсèm нè (засилване на отрицанието): **to není ~ý hřích** това изобщо не è грях; **nemám ~ý hlad** изобщо не съм гладен; **není už ~ý mladík** вече съвсèm не è млад; **je to pravda a ~ý výmysl** това è вярно, а нè измислица

žadon|it, -ím нескв. (o co, na kom) **експр.** постоянно, упорито **мolia**, **хлèнча**, **мр̀нкам** (за нещо), **вр̀нкам** (някого за нещо): **děti ~í o pohádky** децата **вр̀нкат**, **мр̀нкат**, **мolia** за приказки; **~il na matce, aby ho pustila do kin** **мolia** майка си да го пусне да отиде на кино

žádost, -i ж. 1. (o co) **заявление**, **молба**: **napsat ~** **напиша** **молба**; **písemná ~** **писмена** **молба**; **~ o místo, o byt, o milost** **молба** за назначаване

на работа, за жилище, за помилване; **podat (si) ~** **подам** **молба**; **vyřídít ~, vyhovět ~i** **удовлетворя** **молба**; **zamítnout ~** **отхвърля** **молба** 2. **желание**, **молба**: **udělat něco na ~ rodičů** **направя** **нèщо** по **желание**, по **молба** на **родителите**; **na vlastní ~** по **собствено** **желание** 3. **желание**, **влечение**, **страст**; **разг.** **мерак**: **smyslná, tělesná ~** **чувствено**, **телесно** **влечение**; **hořet ~í** **горя** от **страст**; **~ peněz, po penězích** **страст** към **парите**

žádostivě нар. **жадно**, **алчно**, **ненаситно**, **страстно**, със **силно** **желание**

žádostivost, -i ж. **жадность**, **алчност**, **ненаситност**, **страстност**, **силно** **желание**: **~ boje** **жажда** за **борба**

žádostiv|ý, -á, -é 1. **жаден**, **алчен**, **ненаситен**; който е със **силно** **желание**: **~ý zprávu** **жаден** за **новини**; **~ý cti** **честолубив**; **~é pohledy** **жадни** **погледи** 2. **експр.** **любопитен**: **jsem ~ý, co se z toho vyklube!** **любопитен** сьм, **интересно** ми е **каквò** ще **излезе** от **това!**

žádouc|í, -í, -í книж. 1. **желан**, **бленуван**, **мечтан**: **~í odpočinek** **мечтана** **почивка**; **~í žena** **желана** **жена** 2. **необходим**, **желателен**, **искан**: **mít mnoho ~ích vlastností** **имам**, **притежавам** **много** **необходими** **качества**; **~í opatření** **необходими** **мерки**; **vaše přítomnost není ~í** **вашето** **присъствие** **не è** **желателно**

žáh|a, -y ж. (парене в гърлото от) **стомашни** **киселини**: **pálí ho ~a** **пàри** го в **гърлото**, **има** **киселини**; **zchladit ~u pivem** **утоля** **жаждата** с **бирò** **~u** **експр.** **излèзà** си **ядà** **върху** **някого**

žahav|k[a, -y ж. бот. **гръзка** **коприва** (Urtica urens) **žahav|ý, -á, -é** **парещ**, **парлив**: **~á kopřiva** **парлива** **коприва**; **~á bolest** **пареща** **болка**

žák, -a м. 1. **ученик**: **~ první třídy** **първокласник** 2. (koho, čeho) **ученик**, **последовател** (на някого, на нещо): **Hegelův ~** **ученик**, **последовател** на **Хегел**

žaket, -u м. **жакèt**

žákovsk|ý, -á, -é **ученичèски**: **~á knížka** **ученичèски** **белèжник**, **ученичèска** **книжка**; **~ý lístek, průkaz** **ученичèски** **билèt**, **ученичèска** **карта** за **пътуване**; **~ý domov** **интернат**

žákyn|ě, -e ж. 1. **ученичка** 2. (koho, čeho) **ученичка**, **последователка** (на някого, на нещо)

žal, -u м. **жал**, **скръб**, **мъка**, **тъга**, **душевна** **болка**: **pocítit, přemoci ~** **почувствам**, **превъзмòгна** **скръб**, **мъка**; **způsobit ~** **причиня** **мъка**; **zemřít ~em** **умрà** от **мъка**; **~ nad uplynulým mládím** **тъга** по **отминалата** **младост**

žalář, -e м. книж. 1. затвѣр, тъмница: **uvrhnout do ~e** хвърля в тъмница; ~ **národů** *прен.* тюрма на народите 2. наказаніе чрез лишаване от свобода: **doživotní ~** доживѣтен затвѣр, доживѣтно лишаване от свобода; **odsoudit na rok do ~e** осъдя на една година лишаване от свобода

žalářní, -í, -í книж. затвѣрнически

žalářník, -a м. тъмничар

žalář|ovat, -uji/*разг.* -uju *несв. (-; koho – вин.)* книж. държѣ в затвѣр (-; някого)

žalm, -u м. *рел.* псалм: **Žalmy** Псалтир (*книга от Стария завет*)

žalob|a, -y ж. 1. *юр.* иск, тѣжба: **podat ~u** предявя иск; ~a o **náhradu škody** иск за възстановяване на щети, за обезщетѣние; **vzít ~u zpět** оттегля иск; **zamítnout ~u** отхвърля иск 2. оплакване: **ať neslyším žádné ~y!** да не чувам никакви оплаквания!

žalobc|e, -e м. *юр.* ищѣц, тѣжител, обвинител **žalobkyn|ě**, -ě ж. *юр.* ищца, тѣжителка, обвинителка

žalobn|í, -í, -í *юр.* исков, обвинителен: ~í **spis** обвинителен акт

žalobníc|e, -e ж. *експр.* клеветница

žalobníc|ek, -ka м. *умал. експр.* клеветник (*обикн. за дете*)

žalobník, -a м. *експр.* клеветник

žalost, -i ж. скръб, печал: **radosti a ~i života** радости и скръби на живота

žalostivě *нар.* жално, печално, тъжно

žalostiv|ý, -á, -é жален, жалостен, тъжен, печален, скръбен

žalostně *нар.* 1. жално, печално, тъжно 2. *експр.* жалко, плачевно

žalostn|ý, -á, -é 1. жален, жалостен, тъжен, печален, скръбен 2. жалък, плачевен: ~á **podívaná** жалка глѣдка; ~ý **osud** жалка съдба; v ~ém **stavu** в плачевно, в жалко състояние

žalovan|á, -é ж. *юр.* 1. отвѣтница 2. обвиняема

žalovan|ý, -ého м. *юр.* 1. отвѣтник 2. обвиняем

žal|ovat, -uji/*разг.* -uju *несв. 1. (koho) юр.* подавам иск, тѣжба срещу някого: ~ovat **příbuzného pro dědictví** подавам иск, тѣжба срещу роднина за наслѣдство 2. (*na koho*) *експр.* оплаквам се (*от някого*): ~ovat **na spolužáka** оплаквам се от съученика си

žalozpěv, -u м. 1. *лит.* елегия 2. оплакване; пѣне, изразяващо скръб, тъга

žaltář, -e м. *рел.* псалтир

žalud, -u м. 1. жѣлъд 2. *анат.* главичка на пениса или на клѣтора 3. *само мн.* **žalud|ý**, -ů *картоигр.* трѣфа, спатія; трѣфи, спатіи

žaludečn|í, -í, -í стомашен: ~í **šťáva** стомашен сок; ~í **likér** ликѣр, стимулиращ храносмилането; ~í **kapky** капки за стомѣх; ~í **choroba** *мед.* стомашно заболяване; ~í **vřed** *мед.* язва на стомѣха

žalud|ek, -ku м. стомѣх: **zkažený ~ek** разстрѣнен, развалѣн стомѣх; **složený ~ek** слѣжен стомѣх (*у преживните животни*); **něco do ~ku** нещо за ѣдене; **mít prázdno v ~ku** стомѣхът ми е празен; **zvedá se mi, obrací se mi ~ek** повръща ми се, повдига ми се, гади ми се; **dělá se mi špatně, zle od ~ku** гади ми се, повдига ми се; **mít dobrý, kachní ~ek a)** стомѣхът ми понѣся всичко, имам жѣлезен стомѣх б) вѣчно съм гладен, ненаситен съм; **vidět někomu (až) do ~ku** познавам и кѣтните зѣби на някого; познавам добре някого; **mít někoho, něco v ~ku** ненавиждам някого, нещо; не мога да понѣсям някого, нещо

žaludov|ý, -á, -é 1. жѣлъдов 2. *картоигр.* който се отнася към спатія: ~ý **král** поп спатія; ~á **sedma (sedmička)** седмак спатія

žaludsk|ý, -á, -é *картоигр.* който се отнася към спатія

žaluzi|e, -e ж. жалүзи

žampion, -u м. *бот.* гѣба печурка (*Agaricus campestris*): **kuře na ~ech** пиле с гѣби печурки

žampionov|ý, -á, -é гѣбен; който се отнася към печурка: ~á **omáčka** сос от печурки

žánr, -u м. жанр

žánrov|ý, -á, -é жанров

žár, -u м. 1. горещина, жѣга, жар 2. *прен. книж.* въодушевлѣние, ентузиѣзъм: **tvůrčí ~** творчески ентузиѣзъм

žargon, -u м. *език.* жаргѣн: **zlodějský ~** апашки жаргѣн, жаргѣн на крадѣите; **studentský ~** студѣнтски жаргѣн; **mluvit ~em** говорѣ на жаргѣн

žargonov|ý, -á, -é жаргѣнен: ~ý **výraz** жаргѣнен израз

žárl|it, -ím *несв. 1. (na koho kvůli komu)* ревнѣвам (*някого от някого*): ~it **na svou ženu, na syna** ревнѣвам женѣ си, синѣ си 2. (*na koho, na co*) завидѣдам (*на някого; за нещо на някого*): ~it **na spolužáka** завидѣдам на съученик; ~it **na něčí úspěchy, na něčí slávu** завидѣдам на успехите, на славата на някого

žárlivě *нар.* 1. ревниво 2. завистливо

žárliv|ec, -ce м. ревнивец

žárlivost, -i ж. ревност; ревнивость: **ze ~i** от ревност, поради ревност; **trýznit se ~í** измѣчвам се от ревност

žárliv|ý, -á, -é 1. ревнив: **~á scéna** сцѣна на ревност; **~é pohledy** ревниви, враждѣбни погледи 2. завистлив: **~ý na bratrovy úspěchy** завистлив към успехите на брат си
žárnice, -e ж. техн. димогърна трѣба
žárovišť|ě, -ě ср. 1. огнище 2. археол. некрѡпол с трупоиъгъряне: **pohanské ~ě** езически некрѡпол с трупоиъгъряне 3. кремациѡнна пещ
žárovka|a, -u ж. електрическа крушка: **rozsvítit ~u** запала, свѣтна крушка; **vyměnit ~u** сменя крушка
žárovzdornost, žáruvzdornost, -i ж. огнеупѡрност, огнеустѡйчивост
žárovzdorn|ý, žáruvzdorn|ý, -á, -é огнеупѡрен, огнеустѡйчив: **~ý materiál** огнеупѡрен материал; **~á cihla, ocel, slitina** огнеупѡрна тѣхла, стомана, сплав
žas|nout, -nu несов. изумявам се, смаявам се, удивлявам се, чѣдя се
žatv|a, -u ж. книж. жѣтва
žblunk, žbluňk междум. цамбѣр! цоп! цап! шляп! пляс! (за предмет, падащ във вода)
žblunk|at, žbluňk|at, -ám несов. цамбѣрвам, цѡпвам (за предмет, падащ във вода)
ždib|ec, -ce, ždib|ek, -ku м. 1. кѣсче, трѡхѡ, трѡхичка: **~ec chleba** трѡхѡ хлѣб 2. щипка, щипчик: **~ec chleba** трѡхѡ хлѣб 3. щипка, щипчик
má ani ~ec rozumu експр. нѣма капка разум
ždibeč|ek, -ku м. умал. 1. кѣсче, трѡхичка 2. щипчица
ždímačk|a, -u ж. машина за изцѣждане, за изстѣскване; изстѣсквачка: **odstředivá ~a** центрофѣга; **ruční ~a** вѣляк за изцѣждане; **~a na prádlo** центрофѣга за изцѣждане на прѡне
ždíman|í, -í ср. изстѣскване, изцѣждане (на мокри дрехи и под.)
ždímat, -ám несов. 1. (со) изстѣскам, изцѣждам (мокри дрехи и под.): **~at prádlo, mokré šaty** изстѣскам, изцѣждам прѡнѣ, мокри дрѣхи 2. (со) експр. мачкам (нещо): **~at v ruce kapsník, čepici** мачкам в рѣка нѡсна кѣрпа, шапка 3. (коho, со) прен. експр. експлоатирам, смѣча, изсмѣквам (някого, нещо): **kapitalista ~á dělníky** капиталистѣт експлоатира работниците 4. (со z коho) прен. експр. изтрѣгвам (нещо от някого): **~at příznání z provinilce** изтрѣгвам признѡние от винѡвник
že I сѣюз че, да: **slíbil, ~ přijde** тѡй обеща, че ще дѡйде; тѡй обеща да дѡйде; **nevěřila, ~ se uzdraví** тѡ не вѣрваше, че ще оздравѣе; тѡ не вѣрваше да оздравѣе 2. в сѣчет. **tak/tolik..., ~** тѡлково..., че; **takový..., ~** такѣв..., че: **byl tak překvapen, ~ oneměl** тѡй бѣ тѡлково изненадан, че (чѡк) онемѣя, изгѣби дѡр-слѡво; **tolik**

prosila, ~ jí nakonec vyhověli тѡ тѡлково мнѡго се мѡли, че тѣ накрая отстѣпиха пред молбите ѡ; **byla taková tma, ~ nebylo (ani) na krok vidět** бѣше такава тѣмница/тѡлково тѣмно, че дѡри и на една крачка не сѣ виждаше 3. в сѣчет. **tím/рядко tak, že** катѡ: **vyřešil problem tím, ~ odešel** тѡй рѣши/разрѣши проблемѡ, като си трѣгна 4. в сѣчет. **proto, ~** (затѡвѡ), че; зашѡто, задѣто: **urazila se (proto), ~ ji nepozvali** тѡ се обиди, че не сѡ я покѡнили/зашѡто не ѡ бѡха покѡнили 5. в сѣчет. **přes to/přesto, ~** въпреки че, макар че: **přišel přes to/přesto, ~ byl nemocen** тѡй дѡйде, въпреки че бѣше бѡлен

že II част. 1. налѣ: **~ je to tak?** налѣ (това) е така? **~ mi to sluší?** налѣ (товѡ) ми подѡжда, отѣва, прилича? **dnes je horko, ~ ?** днѣс е горѣщо, налѣ? **přijdeš odpoledne, ~?** ще дѡйдеш следѡбѣд, налѣ? 2. ще видиш; внимѡвай, че; глѣдай да не: **~ spadneš!** ще видиш, че ще паднеш! **~ to uhodnu!** ще видиш, че ще отгѡтна! **~ dostaneš!** внимѡвай, глѣдай да не ядѣш бѡй! 3. в сѣчет. **div, málem ~** едѡа не; насмѡлко да: **div, málem ~ neupadl** тѡй едѡа не падна; тѡй щѣше да падне; тѡй насмѡлко да падне 4. в сѣчет. **~ by** да, че: **~ by byl hloupý, to není** да е глѣпав, не ѣ; **~ by byla pilná, to se nedá říct** не мѡже да се каже, че е старѡтелна 5. зашѡ ли: **~ jsem tam (vůbec) chodil!** зашѡ ли ми трѣбваше да хѡдя там (изѡбщо)! **~ nejsem mladší!** зашѡ не сѣм пѡ-млад! 6. как: **~ se nestydíš!** как не тѣ е срам! **~ se ti chce tam jít!** как ти се хѡди там! 7. нимѡ: **~ by o tom nevěděl?** нимѡ не ѣ знѡел за товѡ? 8. дали, дали пѣк: **~ to našel?** дали го е намѣрил? **~ by to byl podvod?** дали пѣк товѡ не ѣ измѡма? 9. добрѣ че; слѡва Бѡгу; доживѡх (за ирони-чен оттенѣк на изказването): **~ konečně jdeš!** ирон. идваш ли най-пѡсле? добрѣ, че идваш най-пѡсле! 10. казват, че (за преизказност на сказуемѡто): **já ~ bych to neuměl?** ѡз ли не сѣм знѡел, умѣел товѡ? **ta ~ je krásná?** тѡ ли била красѣва? **kolik ~ vás bylo?** кѡлко казваш, че сте били? **kde ~ jsi byl?** кѣдѣ казваш, че си бил, че си хѡдил?

žebern|í, -í, -í рѣбрѣн: **~í kost** рѣбрѣна кѡст
žebírk|o, -a ср. 1. умал. ребърце 2. гѡтв. котлѣт, пържѡла: **vepřové ~o** свѣнска пържѡла
žebráck|ý, -á, -é прѡсѣшки: **~á mošna** прѡсѣшка торбѡ; **~ý život** експр. бѣден, жалѣк, мизѣрен жѣтѡ
přivést někoho na ~ou hůl докарѡрам някого до прѡсѣшка тоѣга

žebračenk|a, -y *ж. остар. пейор.* документ за получаване на помощ при безработица

žebračk|a, -y *ж.* просякиня

žebrař|k, -ka *м.* 1. просяк: **otrhaný ~k** дрипав просяк; **dát ~kovi almužnu** дам милостиня на просяка

то на младини мързелува, на старини проси 2. *експр.* много беден човек, бедняк: **přišel o všechno a je z něho ~k** той загуби всичко и сегà няма нищо, сегà е просяк, бедняк

žebř|at, -ám *несв.* 1. прося, ходя по просия: **~at dům od domu** прося от къща на къща; **~at almužnu** прося милостиня; **~at o kousek chleba** прося парчѐ хляб; **~at na chodcích peníze** прося пари от минувачите 2. (*о со; на ком*) *експр.* прося, дотегливо моля (*някого за нещо*): **~at o práci** моля за работа; **~at hubičku** моля за целувка; **~al na otci, aby ho vzal s sebou** молеше баща си да го вземе със себе си **žebřav|ý, -á, -é** просещ: **~ý tulák** просещ скитник; **~ý mnich** просещ монах

žebř|ro, -ra *ср.* 1. ребрò: **zlomenina ~er** счупване на ребрата; **rýpnout někoho do ~er** рѣгна някого по ребрата 2. *готв.* месò между ребрата: **uzené ~ro** пущено ребрò 3. *бот. зоол.* жылка (*на лист, на крило на насекомо и под*) 4. *архитект.* ребрò на свòд, нервюра: **~ra gotické klenby** ребра на готически свòд 5. укрепващ елемент на конструкция: **~ro lodí** напрѣчно ребрò на корабен скелет, шпанхòут; **~ro letadla** ребрò; чást от нервюра, скелет за крилѐ на самолёт 6. предмет, който напомня ребрò: **~ra ústředního topení** ребра, глйдери на радиатор за парно отопление

žebřon|it, -ím *несв. (о со, на ком со) експр.* врѣн-кам, дотегливо моля (*някого за нещо*), мрѣн-кам (*за нещо*), прѣся (*от някого нещо*): **~it o slitování** моля за милост; **~il na matce (aby mu dala) peníze** той врѣнкаше майка си за пари **žebřonivě** *нар. експр.* досадно, настойчиво молещо; умолително, умоляващо: **mluvit ~** говоря умолително

žebřoniv|ý, -á, -é *експр.* досадно, настойчиво молещ; умолителен, просещ; **~ý hlas** молещ глас; **~ý dopis** умолително писмò

žebřot|a, -y *ж.* 1. просия: **živit se ~ou** препитавам се по просия 2. *остар. експр.* бедност, мизѣрия, нищета 3. *сѣбир.* сиромàси, беднòта, сѣбирщина

žebřov|í, -í *ср. сѣбир.* 1. ребра, нервюра, шпанхòут: **~í gotické klenby** *архитект.* ребра на готически свòд 2. *биол.* жылки, нервация: **~í listů** *бот.* жылки на листà

žebřov|ý, -á, -é *спец.* 1. рѣбрен; който се отнася до ребрò: **~á klenba** *архитект.* крѣстàт свòд

2. чийто елементи напомнят ребра: **~á trubka** *техн.* гофрирана трѣба

žebřič|ek, -ku *м.* 1. *умал.* стѣлбичка 2. класация, класификационен списък: **fotbalový ~ek** класация на фѣтболни отбòри; **dostat se, vypracovat se, vyšvihnout se na vyšší stupeň společenského ~ku** издигна се на по-висòко стѣпàло в общѣствената стѣлбичка, йерàрхия; **postoupit na společenském ~ku** напрѣдна в общѣствената йерàрхия; **stát na nejvyšším stupni společenského ~ku** стоя на най-висòкото стѣпàло на общѣствената пирамида

žebřík, -u *м.* стѣлба: **provazový ~** вѣжена стѣлба; **požární ~** пожарникàрска стѣлба; **lodní ~** *мор.* трап; **dvojitý ~** двòйна стѣлба; **lézt, šplhat po ~u** катѣря се по стѣлба

žebřil|na, -ny *ж.* 1. рѣтла от прѣти 2. **žebřil|ny, -n** *само мн. спорт.* шведска стена

žebřínák, -u *м.* колà, карѣца с рѣтли от прѣти **žebřinov|ý, -á, -é** *само в сѣчет.* **~ý vůz** колà, карѣца с рѣтли от прѣти

žeh, -u *м.* кремация, изгàряне на трѣпове: **pohřeb ~em** кремация

žehlen|í, -í *ср.* глàдене

žehlic|í, -í, -í глàдйлен; който се отнася до глàдене: **~í prkno** дѣска за глàдене; **~í stroj** машина за глàдене

žehličk|a, -y *ж.* ютия: **elektrická ~a** електрѣческа ютия

žehlír|a, -y *ж.* глàдàчница

žehlř, -e *м.* глàдàч

žehlřk|a, -y *ж.* глàдàчка

žehl|it, -ím *несв.* 1. (*–; со*) глàдя (*–; нещо*): **~it prádlo** глàдя пранѐ, бельò 2. (*со; кому со и коho*) *разг. експр.* урѣждам, изглàждам (*нещо пред някого*): **~it si to u šéfa** лаская началника си, подмàзвам се на началника си

žehn|at, -ám *несв.* 1. (*кому, čemu; коho, со*) *рел.* благослàвям (*някого, нещо*): **kněz ~al věřícím** свещеникът благослàвяше вѣрващите; **~at křížem** благослàвам с крѣстен знак, прекрѣствам; **bůh vám ~ej!** Бòг да ви благослови! 2. (*кому, čemu*) *книж.* благодаря, благослàвам (*някого, нещо за нещо*): **~at někomu za pomoc** благослàвам, благодаря на някого за помощта; **~at osudu** благослàвам, благодаря на съдбата

žehn|at se, -ám se *несв.* 1. (*křížem*) крѣстя се 2. (*s kým, s čím*) *остар.* сбогѣвам се, раздѣлям се (*с някого, с нещо*): **~at se s milou** сбогѣвам се с любимата; **~at se navždy s domovem** раздѣлям се завинаги с рòдния дòм

зопѣтен вѣзел; **~í doprava** железопѣтен транспорт; **~í most** железопѣтен мост; **~í přejezd** железопѣтен прѣлез; **~í něštětí** железопѣтна злополѣка, катастрофа

železnorudný вж. **železorudný**

železný, -á, -é 1. железен; който се отнася до желязо: **~á ruda** желязна рѣда; **~á doba архол.** желязна епоха 2. желязен, изработен от желязо: **~ý plech** желязна ламарина; **~á tyč** желязен прѣт; **~á opona прен.** публ. желязна **мѣ** **природа** 3. железен, напомящ желязо: **~é svaly** желязни мѣскули; **vládnout ~ou rukou** управлявам с желязна рѣка; **~á kázeň** желязна дисциплина; **~é zdraví** желязно здраве; **~é nervy** желязни нѣрви; **~á logika** желязна логика **ж**

želez|o, -a *ср.* 1. *хим.* желязо (Fe): **surové ~o** чугун; **čisté ~o** чисто желязо; **meteorické ~o** метеоритно желязо; **kujné ~o** ковко желязо; **slitiny ~a** желязни сплѣви; **tavit ~o** разтапам, топя, **спямаж** **ж** **~o** тѣрд, здрав, тѣжък като желязо; **člověk (jako) ze ~a** човѣк (като) от желязо; **kuj ~o, dokud je žhavé** *поговорка* желязото се кове, докато е горѣщо 2. издѣлия от желязо, желязария: **vrata pobité ~em** врата, порта обкована с желязо; **sklad ~a** склад за желязо; **staré ~o** **ж** **~o** рични суровини съм, не ставам за нищо, непотребен съм, за боклѣка съм; **mit peně jako ~o** *експр.* червив съм от пари 3. *само мн.* **želez|a, želez** *книж.* вериги, окови: **vsadit, uvrhnout, dát do ~o** окова във вериги; **odvléci v ~ech** отведа във вериги 4. *само мн.* **želez|a, želez** железен капан за дивеч: **nalíčit ~a na škodnou** постава капан за врѣден дивеч; **lapit lišku do ~o** уловя, хвана лисица в капан; **chytit se do ~o** попадна, хвана се в капан

železobeton, -u *м.* *строит.* железобетон: **most z ~u** железобетонен мост

železobetonář, -e *м.* бетонджия

železobetonářský, -á, -é бетонджийски: **~é práce** бетонджийски работи

železobetonový, -á, -é железобетонен

železorudný, železnorudný, -á, -é железноруден: **~é doly** желязни рудници, мини

želíz|ko, -ka *ср.* 1. *остар.* част от ютия, която се **ж** **~o** на два стола, залагам на две карти 2. *само мн.* **želíz|ka, -ek** *разг.* белезници **ж**

železný, -á, -é **ж** **~o** влача се, пълзя като костенѣрка **ж** **~í** **~í** който се отнася до костенѣрка: **~í vejce**

жѣнскост, -и *жс.* жѣнственност: **kouzlo** ~и очарованіе, магіята на жѣнствеността
ženský, -á, -é 1. жѣнски: ~é **pohlaví** жѣнски пол; ~ý **hlas** жѣнски глас; ~ý **sbor** *муз.* жѣнски, дамски хор; ~á **emancipace** еманципация на жените; ~é **nemocí** жѣнски болѣсти; гинекологични заболявания; ~é **lékařství** гинекология; ~ý **rod** *език.* жѣнски род; ~ý **rým** *лит.* жѣнска рима 2. който е присъщ на жените, жѣнствен: ~ý **instinkt** жѣнски инстинкт; ~ý **půvab** жѣнски чар; ~á **zvědavost** жѣнско любопитство; **nemá v sobě nic ~ého** няма в себе си нищо жѣнствено; у нея няма нищо жѣнствено
žensky *нар.* жѣнствено: ~ **formovaná postava** жѣнствено оформѣна фигура; **chovat se** ~ държѣ се като женѣ, жѣнствено
ženství, -í *ср.* жѣнственост: **být v rozkvětu** ~и в разцвѣта на жѣнствеността съм; **zachovat si půvab** ~и запазѣ си чѣра на жѣнствеността
ženštiná, -у *жс.* *пейор.* женѣ, женище: **lehká, prodejná** ~ лѣка, продажна женѣ
žentour, -u *м.* *остар.* устрѣйство за задвижване на земеделски орѣдия з впрѣгнати живѣтници
ženuška, -у *жс.* *умал.* женичка
žer[ɔ], -di/-dě *жс.* дѣлѣг прѣтъ, върѣлина, мѣчта, лост: **spustit prapor na půl ~di** сваля знамето наполовина; **bradla o nestejně výšce ~di** *спорт.* смѣсѣна успорѣдка; ~d' **hrazdy** лѣст на висилка
žernov, -u *м.* *остар.* водѣничен камък
žert, -u *м.* шегѣ: **nevinný** ~ невинна, безобидна шегѣ; **nutit se do ~u** принудѣно се шегѣвам; **nevinně se chytat ~u** ~ **nežous ním (žádne)** ~у *прен.* з нѣго шегѣ не бѣва; **s tím nejsou (žádne)** ~у з това шегѣ не бѣва; **zde přestávají všechny** ~у тук няма мѣсто за шегѣ; ~у **stranou** шегѣта настранѣ; **obrátit všechno v ~** обѣрна всѣчко на шегѣ; **dělat si, tropit si z někoho, z něčeho** ~у правѣ си шегѣ, шегѣвам се с някого, с нѣщо
žertem *нар.* на шегѣ, шеговито: **pohrozit ~ dítěti** закана се шеговито на детѣ
žertovná *нар.* шеговитѣ
žertovně *нар.* шеговитѣ
žertovnost, -i *жс.* шеговитост
žertovný, -á, -é вѣсел, смѣшен, шеговит: ~а

жежена; **slunce** ~е слънцето припича, пламти, жари; **dítě** ~е детето гори, има висока температура; **čelo mu v hořeče** ~е челото му гори от треска, от висока температура
žhouc[í, -í, -í 1. нажежен, горящ, запален: ~í **uhlí** горящи въглища 2. жарък, палещ: ~í **slunce** жарко, палещо слънце 3. *прен.* горещ, пламенен, страстен: ~í **cit** пламенно чувство
Žid, -a м. 1. евреин 2. **žid, -a** *рел.* израилтянин, последовател на юдаизма: **pravověrný** ~ правовѣрен израилтянин; **pokřtěný** ~ покръстен
židle, -e ж. стол: **kuchyňská** ~е кухненски стол; **houpací** ~е люлеещ се стол; **otáčecí** ~е въртящ се стол; **zahradní** ~е градински стол; **nabídnout někomu** ~и предложа на някого стол; **sednout si na** ~и седна на стол; **přistřít** ~и ке
dvou ~ích седя на два стола
židlička, -y ж. *умал.* столче: **dětská** ~а дѣтско столче
Židovk[a, -y ж. 1. еврейка 2. **židovk[a, -y** *рел.* израилтянка
židovsk[ý, -á, -é евреѝски: ~ý **národ** евреѝски народ; ~é **písmo** евреѝско писмо; ~é **nabozenství, vyznání** израилтянска религия, вероизповѣдане; ~á **synagoga** евреѝска синагога;
žihadlo, -a ср. *ж.* **žihadlo** ~а на насекомо: **včelí, vosí** ~о жило на пчелѝ, на осѝ; **bodnout** ~em, **dát** ~o
žihání, -í ср. *техн.* 1. нагорещѝване, нажежѝване, закаляване 2. обгарѝане
žihání, -á, -é който е на ивици: ~á **tygrí kůže** пѝстра тигрова кожа; ~ý **pulovr** райран пулвер
žih[ati, -ám *несв. (со)* 1. обгарѝям (*нещо*) 2. *техн.* нагрѝвам, нагорещѝвам, нажежѝвам, калѝвам (*нещо*)
žil[a, -y ж. 1. вѝна, кръвоносен съд: **naběhlé** ~у отѝкли, подѝти вѝни; **křečové** ~у *мед.* разширѝни вѝни; **podřezat si** ~у прережа си вѝнѝ
на някого б) *експр.* взѝма на някого парѝте, обрѝндзам някого; в ~ách/**žilách** **mu stydne krev** *експр.* кръвтѝ му замрѝзва в жѝлите; **pozor, ať se ti nezkrátí** ~у *експр.* внимѝвай да не ти се скѝсѝт жѝлите (*от работа*); **mít básnickou** ~у *разг.* имѝам поѝтична жѝлка 2. *еол.*

жила: **rudná ~a** рўдна жила; **stříbrná ~a** срё-
бърна жила
žiletka, -y *жс.* нòжче за брѣснене, за само-
брѣсначка
žilk|a, -y *жс. умал.* 1. жйлка, вѣничка, крѣво-
нòсен сѣд: **praskla mu ~a** спўка му се вѣна
 ♦ **žilkován|í**, -í *ср.* систѣма от жылки: **~í listu** *бот.*
жилкўване, нерватура на лист: **~í křídél**
hmyzu *зоол.* мрѣжа от жылки в крилѣте на
насекòмо; **~í ruky** *анат.* мрѣжа от линии на
рѣката; **~í mramoru** мрѣжа от жылки, шарки
в мрамор
žilkovan|ý, **žilkovat|ý**, -á, -é кòйто е на жылки;
мрѣжест
žilnat|ý, -á, -é жылест: **~á ruka** жылеста рѣка
žiln|í, -í, -í, **žiln|ý**, -á, -é 1. *анат.* венòзен: **~í krev**
венòзна крѣв; **~é krvácení** венòзен крѣвойзлив
 2. *геол.* жилен: **~á hornina** жилна порòда
žinčic|e, -e *жс.* преварѣна суроватка от òвче
мляко
žin|ě, -ě *жс.* кòнски кòсѣм (*от грива, от опаика*)
 ♦ **žiněn|k|a**, -y *жс.* 1. дюшѣк от кòнски кòсми
 2. *спорт.* тепих: **zápasnická ~a** тепих за
борба
žiněn|ý, -á, -é кòйто е направен от кòнски кòсми
(от грива или опаика): **~á matrace** дюшѣк
от кòнски кòсми; **~ý smyčec** *муз.* лѣк от кòнски
кòсми (*от опаика*); **~é roucho** *рел.* остар.
власеница
žit|í *славянск.* ♦ **živá** *митол.* вила, самодива, фѣя; **vodní**
~a *митол.* русалка
žínk|a II, -y *жс.* изтривалка, тривка, кесѣ, кесия
за мйене
žír, -u *м. сел.стоп.* угойване: **chov dobytka na**
plemeno i na ~ отглѣждане на добитѣк за раз-
плòд и за угойване
žiraf|a, -y *жс. зоол.* жираф(а) (*Giraffa camelo-*
pardalis)
žiraf|í, -í, -í кòйто се отнася до жираф(а)
žiravin|a, -y *жс.* разяждащо вѣщѣство
žirav|ý, -á, -é 1. разяждащ: **~ý louh** разяждаща
лўга 2. *прен.експр.* лют, òстър: **~á žizeň** òстра
жажда; **~á ironie, satira** òстра, хаплива ирò-
ния, сатира
žírnost, -i *жс. книж.* плодородност
žírn|ý, -á, -é 1. тлѣст, плодороден: **~á půda**
тлѣста, плодородна пòчва 2. тўчен: **~á tráva**
тўчна тревà; **~é pastviny** тўчни пàсища
žir|o, -a *ср. фин.* жиро (*прехвърляне полица на*
друго лице чрез подпис на гърба)

žít I, žiji/разг. žiju *несв.* 1. живѣя, жив сѣм:
raněný ještě žije ранѣният е òще жив; **nebude**
duh|o *жс.* **~a** *жс.* **~a**
žije! да живѣе! 2. (*z čeho, na co, za co*) живѣя,
 преживявам, прехрãнвам се (*от нецò, с не-*
цò): **~ jen z platu** живѣя сàмо от заплãтата си;
 ♦ **~ dne na den** живѣя дѣн за дѣн; **~ z ruky do úst**
 каквòто изчўкам, изпўкам 3. (*jak; čím*) живѣя,
 изживявам живòта си (*някак*): **bezstarostně**
 ~ живѣя безгрїжно; **~ vlastním životem** живѣя
 живòта си по свòему; **~ jako jedna rodina**
само мн. живѣем заедно като едно сѣмѣйство;
nežil nadarmo тòй не живя напрãзно, не è
 живял напрãзно; **~ ve strachu, v naději** живѣя
 в стрãх, с надѣжда; **~ pod dojmem, že...** живѣя
 свѣтлòм. ♦ **~** *жс.* **~**
 мòже да се живѣе постàрòму; **~ nad poměry**
 простїрам се нѣ според чѣргата си; **~ při zemi**
 живѣя скрòмно, сиромãшки; едвã свѣрзвам
 двãта крãя; **~ na velké noze** живѣя наширòко,
 на ширòка нòга; **~ jako kůl v plotě** живѣя като
 кукувица, сѣвсѣм сãм, самòтен; **~ s někým na**
hromádce *разг.* живѣя с някого без браќ; **~ si**
 живòт си живѣя; добрѣ си живѣя 4. (*kde*) живѣя,
 пребивãвам (*някъде*), обитãвам (*нецò*): **~ ve**
městě, na vesnici живѣя в град, на сѣло; **rodiče**
žili u své dcery рòдителите живѣеха при дѣ-
 щеря си; **manželé žili odděleně** сѣпрузите
 живѣеха отдѣлно 5. (*komu, čemu; pro koho,*
pro co; v kom, v čem) живѣя (*за някого, за нецò;*
в някого, в нецò; чрез някого, чрез нецò): **~**
jen dětem *остар.* живѣя сàмо за децãта си,
 чрез децãта си; **~ jen pro děti, v dětech** живѣя
 сàмо за децãта си, чрез децãта си; **~ svému**
povolání *остар.* живѣя сàмо в рãботата си, за
 рãботата си 6. (*co*) преживявам, изживявам
(нецò): **dnes žijeme jakýsi přelom** днѣс, сегã
 преживяваме своеобрãзен прелòм 7. сѣще-
 ствўвам, йма ме, жив сѣм: **vzpomínka na**
něho ještě žije спòменѣт за нѣго е òще жив
 8. *безл.* **žije se** (*kotě jak*) (*някой*) живѣе (*ня-*
как): **~ se nám dobře** живѣем добрѣ
žít II, žnout, žnu *несв.* (-; *co; co čím*) 1. жѣна
 (-; *нецò; нецò с нецò*) 2. кося (-; *нецò; нецò*
с нецò): **~ trávu (srpem)** кося тревã (сѣс сѣрп);
 ~ **louku (kosou)** кося ливãда (с косã)
žit|í, -í *ср. книж.* живòт, житиѣ
žitn|á, -é *жс.* жїтна ракия, ракия от рѣж
žitništ|ě, -ě *ср.* рѣжена нива
žitn|ý, -á, -é рѣжен: **~ý klas, chléb** рѣжен клãс,
 хлãб; **~é pole** рѣжена нива; **~á mouka** рѣжено
 брашнò; **~á káva** рѣжено кафѣ-заместител; **~á**
kořalka ракия от рѣж, рѣжена ракия

flintu do ~a *експр.* вдигам ръце пред трудностите, откъзвам се от по-нататъшна борба, предавам се; **byl bit jako ~o** смъкнаха, съдраха му кожата от бой

živáček, -ka *м. експр. само в съчет.* **není (ani) ~ka** няма жива душа; **~ka nepotkáš** няма да срещнеш жива душа; (**nespatřil**) **nikde ani ~ka** (той не видя) никъде жива душа

živě *нар.* **1.** живо (*противопол. на мъртво*): **~ narozené děti** живородени деца **2.** живо, образно, картинно: **~ si někoho, něco představit** живо си представям някого, нещо; **~ vyprávět** разказвам живо, цветисто **3.** живо, силно, твърде много: **~ se zajímat o něco** интересувам се живо от нещо

živlec, -ce *м. минер.* фелдшпат

živlel, -lu *м. 1.* стихия: **zápas člověka s ~ly** борба на човека със стихияте; **rozpoutané (přírodní) ~ly** бушувачи (природни) сили; **zhoubný ~el** пагубна, гибелна, унищожителна стихия

♦ хията си **2.** елемент: **slovanský ~el v Evropě** славянски елемент в Европа; **pronikání českého ~lu do pohraničí** проникване на чешкия елемент в пограничните области; **malo-buržoazní ~el** дребнобуржоазен елемент; **ne-přátelské, podvrtné ~ly** неприятелски, вражески, подривни елементи; **nekalé ~ly** съмнителни елементи; **reakční ~ly** реакционни елементи

živelně *нар.* стихийно, неударжимо: **~ veselý** неукротимо весел; **~ se vyvíjet** стихийно се развивам

živelní, -í, -í стихийен: **~í pohroma** стихийно бедствие; **~í pojištění** застраховка против стихийно бедствие

živelnost, -i *жс.* стихийност

živelný, -á, -é **1.** стихийен, неударжим, неукротим, вихрен, стремителен, устремен: **~á síla ohně** стихията на огъня **2.** стихийен, безсистемен, безразборен, неорганизиран, спонтанен: **~é hnutí** стихийно, неорганизирано движение; **~ý odpor** стихийна, неорганизирана съпротива; **~ý vývoj** стихийно, спонтанно развитие; **~á stávka** спонтанна, стихийна, неорганизирана стачка; **~á radost** спонтанна, бурна радост; **~ý člověk** стихийна, импулсивна натура

živice, -e *жс. геол.* битум, асфалт

živičný, -á, -é **1.** битумен, асфалтов: **~á vozovka** *техн.* асфалтова настилка **2. геол.** битуминозен: **~á hornina** битуминозна скала; **~é uhlí** битуминозни въглища

živin|a, -y *жс.* хранително вещество: **rostlinné,**

živočišné ~y хранителни вещества от растителен, от животински произход

živio [-i]o] *междум.* да живее!

živ|it, -ím *несв. 1.* (*koho – вин.*) храня (*някого*):

~it dítě (podle lékařské rady) храня дете (съгласно съвета на лекаря) **2.** (*koho – вин.*) прехранвам, издържам, поддържам (*някого*): **~it**

tit než ~it той е голям гладник; той много яде; по-лесно е да го обличаш, отколкото да го храниш **3.** (*koho, co*) *книж.* храня, насърчавам, подбуждам, поддържам (*някого, нещо*): **~it v sobě naději** храня надежда; **~it někoho sliby, nadějami** храня някого с обещания, с надежди

živ|it se, -ím se *несв. 1.* (*čím*) храня се: **~it se masem, rostlinnou stravou** храня се с месо, с растителна храна; **~í se celý den** *експр.* по цял ден яде **2.** (*čím; z čeho*) изкарвам прехраната си (*с нещо*), занимавам се (*с нещо*), живея (*от нещо*): **~it se vlastní prací** изкарвам прехраната с труда си, издържам се сам; **~it se obchodem** занимавам се с търговия; **~it se žebrotou** занимавам се с просия; живея от просия; **~it se z úspor** живея от спестяванията си; **~it se poctivě** изкарвам честно прехраната си; **~it se na cizí účet** живея на чужд гръб, за чужда сметка

živitel, -e *м.* лице, което прехранва, изхранва (*някого*): **~ rodiny** лице, което изхранва, издържа семейство

živitelk|a, -y *жс.* жена, която изхранва, издържа (*някого*)

živnobank|a, -y *жс. разг.* „Живнобанка“ (*стопанска банка за отпускане на кредити на дребни предприемачи, търговци, производители и под.*)

živnost, -i *жс. 1. адм. юрид.* (самостоятелна, частна) стопанска дейност; дребен бизнес, дребно предприемачество, дребно производство, дребна търговия *и под.*: **rozlišujeme různé typy ~í** различаваме разни видове частна стопанска дейност, разни видове дребен бизнес; **provozovat** ~ занимавам се със собствен дребен бизнес; имам собствен дребен бизнес **2.** еднолична фирма (производствена, занаятчийска, търговска *и под.*); (самостоятелно, частно) малко предприятие; малък търговски обект *и под.*: **otevřít si, zařídit si vlastní** ~ открива еднолична фирма; открива, отваря собствено малко предприятие; **zrušit** ~ закрива еднолична фирма; закрива, затворя собствено малко предприятие **3. истор.** поминък; дребно занаятчийство, дребно предприемачество, дребно

производство, дрѣбна търговия *и под.*: **jeho předkové provozovali krejčovskou** ~ поминък на предшествениците му е бил шивашкият занаят; дедите му са се занимавали с шивачество **4. истор.** (собствено) малко занаятчийско предприятие; работилница, дюкян, гостилница *и под.*: **dědeček měl hostinskou** ~ дядо ми е имал собствена гостилница

živnosták, -u м. разг. 1. патент (за търговия, за занаят, за производство *и под.*): **podnikat na** ~ изкарал съм си, извадил съм си патент и се занимавам със самостоятелна стопанска дейност, със собствен дрѣбен бизнес **2. истор.** майсторско свидетелство

živnostensk|ý, -á, -é 1. който се отнася до (самостоятелна, частна) стопанска дейност, до дрѣбен бизнес или до дрѣбен бизнесмен, до дрѣбно предприемачество или до дрѣбен предприемач, до дрѣбно производство или до дрѣбен производител, до дрѣбна търговия или до дрѣбен търговец *и под.*: **~ý list a)** адм. юрид. патент (за търговия, за занаят, за производство *и под.*) **б)** истор. майсторско свидетелство; **~é podnikání** дрѣбно предприемачество, дрѣбна предприемаческа дейност; **~ý rejstřík** патентен регистър; **~ý úřad** патентна комисия; **~ý zákon** закон за (частната) стопанска дейност; **~á banka** „Живностенска банка“ (стопанска банка за отпускане на кредити на дрѣбни предприемачи, търговци, производители *и под.*) **2. истор.** който се отнася до поминък, до дрѣбно занаятчийство или до дрѣбен занаятчийя, до дрѣбно предприемачество или до дрѣбен предприемач, до дрѣбно производство или до дрѣбен производител, до дрѣбна търговия или до дрѣбен търговец *и под.*: **~ý stav** предприемаческо съсловие, съсловие на дрѣбните предприемачи

živnostnic|e, -e ж. 1. (самостоятелна, еднолична) дрѣбна бизнесдама, предприемачка, производителка, търговка *и под.*: **samostatná ~e** дрѣбна, самостоятелна предприемачка, производителка, търговка **2. истор.** (самостоятелна) дрѣбна занаятчийка, предприемачка, производителка, търговка *и под.*

živnostnick|ý, -á, -é 1. който се отнася до дрѣбен бизнесмен, предприемач, производител, търговец *и под.* **2. истор.** който се отнася до дрѣбен занаятчийя, предприемач, производител, търговец *и под.*

živnostnictv|o, -a ср. събир. **1.** дрѣбни бизнесмени, предприемачи, производители, търговци *и под.* **2. истор.** предприемаческо съсловие, съсловие на дрѣбните предприемачи, търговци, производители, занаятчийи *и под.*

živnostní|k, -ka м. 1. (самостоятелен, едноличен) дрѣбен бизнесмен, предприемач, производител, търговец *и под.*: **drobný, samostatný ~k** дрѣбен, самостоятелен предприемач, производител, търговец; **podnikatelé a ~ci** едри и дрѣбни предприемачи; **nejhůře jsou na tom drobní ~ci** най-лошо е положението на дрѣбните предприемачи **2. истор.** (самостоятелен) дрѣбен занаятчийя, предприемач, производител, търговец *и под.*

živn|ý, -á, -é хранителен: **~á půda a)** биол. хранителна среда, среда за развъждане на микроорганизми **б)** (pro co) прен. почва, благоприятна за развитието (на нещо)

živo нар. предикативно оживено, шумно: **na náměstí bylo** ~ на площада беше оживено, шумно **živoby|í, -í ср. 1.** препитание, прехрана, съществуване, поминък: **prostředky k ~í/na ~í** поминък, средства за прехрана, за съществуване; **vydělávat si na ~í** изкарвам, заработвам си прехраната, препитанието; **shánět, hledat si ~í** търся си препитание, поминък; **nemít ani na ~í** нямам дори средства за прехрана, за съществуване; **starost o ~í** грижа за прехраната **2.** начин на живот, жизнено равнище: **pohodlné, lehké ~í** удобен, лек живот; **zajistit si dobré ~í až do smrti** осигуря си добър живот чак до смъртта си **3. разг.** хранителни продукти, провизии, продоволствие: **nakoupit ~í na celý týden** купя си провизии за цяла седмица

živočich, -a м. животно: mořští, suchozemští ~ové морски, сухоземни животни; **vyšší, nižší ~ové** висши, низши животни

živočišn|ý, -á, -é 1. животински; който се отнася до животни: **~á soustava** зоол. систематика на животните; **~á buňka** биол. животинска клетка; **~á výroba** сел. стоп. животновъдство; **~é tuky** животински мазнини; **~ý škrob** животинска скорбяла, гликоген; **~é uhli** активен, медицински въглен **2.** животински, присъщ на животните: **~á radost ze života** животинска жизнерадост

živočišstv|o, -a ср. събир. животни, фауна, животински свят

živorodost, -i ж. зоол. бот. вивипария

živorod|ý, -á, -é 1. зоол. вивипарен, живораждащ; който ражда малките си живи: **~í živočichové** живораждащи животни **2. в съчет. ~é rostliny** бот. живораждащи растения

živořen|í, -í ср. животуване, живуркане, вегетиране; бедно, оскъдно живеење; жалко съществуване: **to není život, to je ~í** това не е живот, а живуркане, вегетиране

živoř|it, -ím несв. 1. животувам, живуркам,

dílo a) творчество **б)** дело на целия живот; **~í cíl** цел в живота; **~í potřeby** насъщни нүжди; **~í prostředky** средства за живот; **~í prostředí** околна среда, жизнена среда; **~í podmínky** условия за живот; **~í minimum** адм. юрид. екзистенц-минимум; жизнен минимум; **~í úroveň** жизнено равнище; **~í styl** начин, стил на живот; **~í moudrost** житейска мъдрост; **~í zkušenost** житейски, жизнен опит; **~í názor** възглед за живота; **~í pojištění** застраховка живот; **~í pochody, děje** биол. жизнени процеси **2.** жизнен, важен, решаващ, основен: **~í nutnost** жизнена необходимост; **~í otázka** жизнен въпрос; **~í problém** решаващ проблем; **~í zájem** жизнен интерес **3.** действителен, естествен: **socha v ~í velikosti** статуя в естествена големина

životnost, -i жс. **1.** книж. жизненост, жизнеспособност **2.** книж. жизнена правдивост: **~ hrdinů románu** жизнена правдивост на героите от роман **3.** дълготрайност, издръжливост, продължителност на използване: **prodloužit ~ výrobku** повиша издръжливостта, дълготрайността на изделие **4.** език. одушевеност

životní|ý, -á, -é **1.** жизнен, правдив: **~á postava románu** правдив образ от роман **2.** език. одушевен: **mužský rod ~ý, ne~ý** мъжки род одушевен, неодушевен; **~é, ne~é tvary** одушевени, неодушевени форми

životodárně нар. животворно, живително

životodárnost, -i жс. животворност, живителност

životodárn|ý, -á, -é животворен, живителен: **~é sluneční paprsky** животворни, живителни слънчеви лъчи

životopis, -u м. биография, по-рядко животопис: **vlastní ~** автобиография

životopis|ec, -ce м. биограф, по-рядко животописец

životopisn|ý, -á, -é биографичен, по-рядко животописен: **~á data** биографични данни; **~ý román** биографичен роман

životosprávn|a, -u жс. режим на живот: **zásady správné ~y** принципи на правилния режим на живот; **změnit ~u** сменя режима на живот; **zachovávat přísnou ~u** спазвам строг режим на живот

živouc|í, -í, -i книж. жив: **~í bytost** живо същество

živút|ek, -ku м. женско елече

živ|ý, -á, -é, именна форма živ, -a, -o **1.** жив: **~ý organizmus** жив организъм; **~ý tvor** живо същество; **~á a ne~á příroda** жива и мъртва

природа; **vrátit se ~ a zdrav** върна се жив и здрав; **být na ~u** жив съм; **zůstat na ~u** остана жив; **už nebude dlouho živ (na ~u)** не мѹ остана дълго да живее; **už není na ~u** вече не е между живите; **pohřbít někoho za ~a/zaživa** прен. експр. погребѹ някого жив; **co (jsem) živ (jak živ/jakživ) jsem to neviděl** разг. никога, през живота си не съм виждал това; **jsou spolu dobře ~i** добре си живеят заедно, добре си помагат; **nemocný je ~ jen ovocem** болятят мѹже да ядѹ сѹмо плодове; **je ~a z podpory svých dětí** тѹ живѹе, препитѹва се от помощта на децѹта си; **nemá z čeho být ~** няма средства за препитѹние; **~ý plot** жив плѹт; **~á váha** живо тѹгло; **~á síla** живѹ сила; **~á práce** икон. жив трѹд; **~á hmota** биол. протоплазма; **~ý jazyk** език. жив език; **~á voda** митол. живѹ вода

♦ **živý mrtvol|a, -y** засѹгна болятото мѹсто, слѹжа прѹст в рѹната **2.** жив, енергичен, деятелен, подвижен, пѹргав, чеврѹст: **~ý, veselý hoch** живо, вѹсело момчѹ; **být ~é povahy** енергичен, деятелен, подвижен съм по характер; **být ~ý jako rtuť** пѹргав съм като живѹк; **~ý společník** жив, темпераментен събесѹдник; **mít ~é oči** имам живи, блестящи, искрящи очи; **~á gestikulace** живѹ, енергична жестикулѹция; **~ý tanec** жив, пленитѹлен, завладѹващ танц **3.** жив, оживѹен, интензивен: **~é ulice velkoměsta** оживѹени ѹлицѹ на голѹмия град; **~á doprava** оживѹено, интензивно движѹение; **~á dopravní křižovatka** оживѹено кръстѹвище; **~á zábava** живѹ забава; **~é styky** интензивни врѹзки, контакти; **~á diskuse** живѹ дискусия; **~ý zájem** жив интерес; **~é dojmy** непосредствени впечатления **4.** жив, действителен, реѹлен, истински: **~á skutečnost** живѹ, реѹлна действителност; **~ý důkaz** живѹ доказателство; **být na obraze jako ~ý** като жив съм на картината; **~ý obraz** живѹ картина

♦ **živý mrtvol|a, -y** (тѹзи човѹк) е живѹ хрѹника; **~á mrtvola** експр. жив трѹп **5.** жив, въздѹйствиѹащ, актуѹлен: **problém stále ~ý** постоянно актуѹлен проблем; **stále ~á kniha** вѹсѹе така въздѹйствиѹаща книга; **věčně ~ý odkaz** вѹечно жив завет; **jeho bolest je stále ~á** болката му е вѹсѹе така живѹа, ѹще не е преминѹла; **mít něco v ~é paměti** живѹ, добре си спѹмням нѹщо; **~ý příklad** жив примѹр **6.** жив, ѹрѹк, пѹстѹр(за цвѹтове): **~á zeleň** ѹрѹк зелѹен цвѹят; **šátek ~ých barev** забрѹдка с ѹрки цвѹтове; **~é vyprávění** живѹ, въздѹдействиѹащ разказ

♦ **živý mrtvol|a, -y** **vami** живѹ, колоритно опиѹвам нѹщо **7.** експр. никѹй, нищѹ, изѹбщѹ (за засилване на отри-

цнѣ ♦ **невозможа да се**
 ~ou **mocí se nemohl upamatovat** въпреки
 всички усилия той не можѣ да си спомни това;
nebylo tam ~é duše там нямаше жива душа;
za ~ý svět (by to neudělal) за нищо на светѣ
 (той не би го направил); **neprojde tudy ani**
 ~á **noha** оттукъ няма да може пиле да пре-
 хвъркне **8.** който се осъществява на живо
 (противопол. студиен): ~á **nahrávka** запис на
 живо; ~é **vysílání** предаване на живо
žíz|eň, -ně *жс. 1.* жажда: **dostat ~eň** ожадня; **mít**
žízeň жаден съм; **trápí ho ~eň** измъчва го жажд-
 а; **zemřít ~ní** умрѣ от жажда; **ukojit, uhasit,**
zahnat ~eň утоля жажда; **krutá, neuhasitelná**
 ~eň люта, неутолима жажда; **být celý den o**
hladu a ~ni цял ден стоя гладен и жаден, гла-
 дѹвам и жадѹвам **2. експр.** жажда, силно же-
 лѣние: ~eň **po pomstě, po životě** жажда за от-
 мъщѣние, за живѹт
žíz|nit, -ím *несв. 1.* жадѹвам, жаден съм: **ne-**
mocný ~il болния изпитваше жажда; **půda ~í**
прен. почвата жадѹва за влага **2. (po čem)
експр. жадѹвам (за нещо), копнѣя (по нещо):
 ~it **po lásce, po pomstě** жадѹвам за любов, за
 отмъщѣние
žíz|nivě *нар.* жадно
žíz|niv|ec, -ce *м. експр. 1.* жаден човѣк; човѣк,
 който изпитва жажда **2. (po čem/ čeho)** *книж.*
 човѣк, който жадѹва (за нещо), копнѣе (по
 нещо) **3. (čeho)** *книж.* ненаситник; човѣк,
 който ламти за нѣщо
žíz|nivost, -i *жс. 1.* жажда: **trpět stálou ~í** из-
 питвам постоянна жажда **2. книж.** силно
 желѣние, копнѣж **3. книж.** ламтѣж за нѣщо
žíz|niv|ý, -á, -é 1. жаден: ~í **výletníci** жадни из-
 летници; **být hladov a ~** гладен и жаден съм;
 ~á **půda** *прен.* жадна почва, земя **2.** жаден,
 жадѹващ, ламтящ, стремящ се; ~ý **po úspěchu**
експр. жаден за успѣх
žíz|al|a, -u *жс. зоол.* дъждѹвен, зѣмен червей
 (unbicus) ♦ **жу|ж|ка**
експр. гърча се, извивам се като червей;
hubený jako ~a *експр.* кльощав като червей
žíz|lat, -ám *несв. (co)* *разг.* дѣвча (нещо)
žlab, -u *м. 1.* жлеб, ѹлей: **okapní ~** водостѹчен
 ѹлѹк; **dopravní ~** *техн.* транспортен ѹлей
2. корито за добитѹк: ~ **plný píce** корито, пъл-
 но с фураж ♦ **нѣ**
vysoko do ~u живѣя в бѣдност, в немотия
3. теснина, клисѹра, дефилѣ: **skalní ~** скалист
 дефилѣ; **zalesněný ~** гориста теснина, клисѹра
žlá|bek, -ku *м. 1. умал.* жлѣбче, канѣлче, ѹлейче
2. бразда, рязка/резка **3.** вдлъбнатина, ямичка,**

трапчинка (по тялото): ~ek **v bradě** трап-
 чинка на брадичката
žláz|a, -y *жс.* жлезѣ: **zduření ~** подѹване, ѹток на
 жлезите; **pohlavní, štítná, potní, slinná,**
mléčná ~a *анат.* пѹлова, щитовидна, потна,
 слѣнна, млѣчна жлезѣ; ~y **s vnitřní, s vnější**
sekrecí *биол.* жлезѣ с вѣтрешна, с вѣншна
 секретция; **jedová ~a** *зоол.* отровна жлезѣ
žláz|ka, -y *жс. умал. анат.* жлезѣца, жлезѣчка
žláz|nat|ý, -á, -é жлезѣст; съдържащ жлезѣ: ~é
chlupy *бот.* жлезѣсти власинки
žláz|ov|ý, -á, -é жлезѣст; който се отнѣся към
 жлезѣ: ~á **činnost** *биол.* дѣйност на жлезѣ; ~á
tkáň *анат.* жлезѣста тѣкан
žleb, -u *м.* теснина, клисѹра, дефилѣ
žlout|ek, -ku *м.* жълтѣк: **syrový ~ek** сурѹв жъл-
 тѣк; **rozkvedlat ~ek v polévce** разбѣя жълтѣк
 в сѹпа; **utřít ~ek s cukrem** разбѣя жълтѣк със
 захар
žloutenk|a, -y *жс. мед.* жълтеница, хепатит: **in-**
fekční, virová ~a инфекциѹзна, вирусна жъл-
 теница, хепатит
žloutenk|ov|ý, -á, -é *мед.* който се отнѣся до жъл-
 теница, до хепатит; хепатитен: ~á **epidemie**
 епидѣмия от жълтеница; хепатитна епидѣмия
žloutk|ov|ý, -á, -é 1. жълтѣчен; който се отнѣся
 до жълтѣк: ~ý **vak** *биол.* жълтѣчен мехѹр **2.** при-
 гѹтвен от жълтѣк; жълтѣчен: ~ý **krém** крем с
 жълтѣк; ~é **řezy** пѣсти с жълтѣчен крем
žloutn|out, -u *несв.* жълтѣя: **obilí zraje a ~e**
 житѣта зрѣят и жълтѣят
žluč, -i/-e *жс. 1. анат.* жлѣчка, жлѣч; жлѣчен сѹк
 ♦ **жу|ж|ка**
 гняв, от злѹба; **div mu nepukla ~** той щѣше
 да се прѣсне от яд; **hnout někomu ~í** ядѹсам,
 разгневѣя някого **2. разг.** жлѣчка; жлѣчен ме-
 хѹр: **při kuchání (husy, ryby) praskla ~** при
 почѣшването, при кѹрменето (на гѣска, на
 риба) се спѹка жлѣчката
žluč|ník, -u *м. анат.* жлѣчка; жлѣчен мехѹр:
choroby ~u заболявания на жлѣчката; **operace**
 ~u операция на жлѣчката
žluč|níkov|ý, -á, -é който се отнѣся към жлѣчка,
 към жлѣчен мехѹр: ~ý **záchvat** *мед.* жлѣчна
 криза; жлѣчнокаменна кѹлика; ~á **dieta** диѣта
 при заболявания на жлѣчката
žluč|ovitě *нар.* жлѣчно, злѹбно
žluč|ovitost, -i *жс.* жлѣчност
žluč|ovit|ý, -á, -é жлѣчен, язвителен
žluč|ovod, -u *м. анат.* жлѣчен канѣл
žluč|ov|ý, -á, -é *анат.* жлѣчен: ~é **kamínky** *мед.*
 камъни в жлѣчката
žluk|lý, -á, -é гранив, гранясал: ~é **máslo** гра-
 ниво, гранясало маслѹ

žlukn|out, -u *несв.* гранясвам, вгорчавам се
žlun|a, -y *жс. зоол.* кълвач (Picus): **~a zelená** зелён кълвач (Picus viridis)
žlut|ť, -ti *жс. 1.* жълт цвят, жълто **2.** жълта боя, жълто: **chromová ~ť** хромова жълта боя
žluťáck|ý, -á, -é *полит. пейор. остар.* жълт, реакционен: **~é odbory** жълти, реакционни профсъюзи
žluťás|ek, -ka *м. зоол.* жълта пеперуда (Colias, Conopteryx)
žlut|at se, -ám se *несв.* жълтѐе се
žlutavě *нар.* жълтеникаво
žlutav|ý, -á, -é жълтеникав: **~é světlo žárovky** жълтеникава светлина на електрическа крушка
žlutě *нар.* жълто, в жълто: **~ zbarvený** оцветен, боядисан в жълто
žlutěšed|ý, -á, -é жълтосив: **~ý jíl** жълтосива глина
žlutězelen|ý, -á, -é жълтозелен: **~ý prapor** жълтозелено знаме; **~é oči** жълтозелени очи; **~á žluna** жълтозелен кълвач
žlut|it, -ím *несв. (со)* оцветявам, боядисвам (*нещо*) в жълто
žlutobíl|ý, -á, -é жълтобял
žlutočerven|ý, -á, -é жълточервен: **~é listí** жълточервени листа
žlutohněd|ý, -á, -é жълтокафяв: **~ý vzor látky** жълтокафява шарка на плат
žlutomas|ý, -á, -é който има жълта сърцевина: **~é brambory** картофи с жълта сърцевина
žlutost, -i *жс.* жълтина, жълтевина, жълтост
žluťoučk|ý, žluťounek|ý, -á, -é *умал. експр.* жълтичък
žlutozelen|ý, -á, -é жълтозелен: **~é světlo** жълтозелена светлина; **být ~ý v tváři** лицето ми е жълтозелено
žlut|ý, -á, -é 1. жълт: **~é listí** жълти листа; **voskově ~ý** восъчно жълт; **~é světlo (na křižovatce)** жълта светлина (на кръстовище); **natřít na žluto/nažluto** боядисам в жълто; **péci do žluta/dožluta** пека до жълто, до пожълтяване; **~é plemeno** жълта раса; **~é nebezpečí** жълта опасност, опасност от страна на жълтата раса; **~á zimnice** мед. жълта треска; **~é tělísko** анат. жълто тяло (в яйчник): **~á skrvna** анат. жълто петно (в ретината на око) **2. полит. пейор.** жълт, реакционен: **~é odbory** жълти, реакционни профсъюзи
žlun|a, -y *жс. зоол.* авлига (Oriolus)
žmol|ek, -ku *м.* топчица, топче, бучка: **~ek chleba** хлѐбно топче; **v kaši se nadělaly ~ky** в кашата се образуваха бучки
žmol|it, -ím *несв. (со)* ма́чкам (*нещо*) на топка, на топчета: **~it mezi prsty chléb** ма́чкам хля́б

между прѣстите; **~it z chleba kuličky** правя топчета от хля́б; **~it kapesník, čepici v ruce** ма́чкам нòсна кърпа, ша́пка в ръка
žmol|it se, обикн. третол. -í se *несв.* става на бучка, на топчета; **drobenka se ~í** тарханата става на бучки
žmoul|at, -ám *несв. (со)* **1.** ма́чкам, дѣвча (*нещо*) с венци, с ўстни: **~at kůrky** дѣвча корички хля́б; **~at cigaretu** държа цигара с ўстни **2.** ма́чком (*нещо*) в прѣсти, в ръка: **~at v prstech chléb** ма́чком хля́б в прѣсти; **~at z chleba kuličku** правя топче от хля́б; **~at v ruce kapesník** ма́чком нòсна кърпа в ръка
žně, žní *жс. само мн.* жѣтва
žnec, žence *м. книж.* жътвар
žnečk|a, -y *жс. книж.* жътварка
žnout *вж. žít II*
žnov|ý, -á, -é жѣтвен, жътварски: **~á brigáda** жътварска бригада
žok, -u *м.* голям широк чувал: **~y kávy** чували с кафѐ; **bavlna v žocích** памук на бали; **mít ~y** ~~прѣсторъжливъ~~ **бѣ**
jako ~ експр. нахранен съм до прѣсване; (**je to**) **~ masa** *пейор.* (той е) дебелан, шийско, планина от месò е
žokej, -e *м.* жокѐй
žokejsk|ý, -á, -é жокѐйски: **~á čapka** жокѐйска ша́пка
žold, -u *м. 1. истор.* заплата на наѐмен войник: **sloužit za ~** служа като наѐмник за пари **2. експр.** възнаграждение за нечѣстна служба: **sloužit za ~ každému** служа за пари на всеки; **jidašský ~** тридесеттѐ сребърника на Юда
žoldáck|ý, -á, -é *пейор.* наѐмен, наѐмнически: **~á armáda** наѐмническа армия
žoldák, -a *м. истор. пейор.* наѐмен войник, наѐмник
žoldnér, -e *м. 1.* наѐмен войник, наѐмник: **~i rasistů** *прен. пейор.* наѐмници, слуги на расистите **2. пейор.** войник: **nacističtí ~i** нацистки войници
žoldněřsk|ý, -á, -é наѐмен, наѐмнически
žolík, -a *м. карточн.* **1.** жòкер: **vytáhnout si ~a** изтѣгля жòкер **2. само мн.** **žolíky, -ů** рѐми (*игра на карту*): **hrát ~y** играя рѐми; **partie ~ů** партия рѐми
žonglér, -a *м.* жонгльòр: **cirkusový ~** цирков жонгльòр; **~ s обруčemi** жонгльòр с обръчи
žongléřsk|ý, -á, -é жонгльòрски: **~é číslo** жонгльòрски нòмер; **~é umění** жонгльòрско изкуство
žonglérstv|í, -í *ср.* жонгльòрство, жонглиране:

naučit se ~í науча се да жонглирам, овладѣя жонгльорство; **cvičit ~í** упражнявам, тренирам жонгльорство; **slovní ~í** *прен. експр.* словѣсно жонгльорство, словѣсна еквилибристика
žong|lovat, -uji/разг. -uju *несв. (čím)* жонглирам (*с нецо*): **~ovat (s) talíři, kužely, míčky** жонглирам с чиний, с бухалки, с топки
žoržet, -u *м. текст.* жоржѣт: **hedvábný, vlněný** ~ копринен, вълнен жоржѣт
žoržetov|ý, -á, -é който се отнася към жоржѣт: **~é šaty** рокля от жоржѣт
žoviálně *нар.* фамилиарно, добродушно, радостно, сърдечно: **~ poklepat na rameno někomu** фамилиарно потупам по рамото някого
žoviáln|í, -í, -í фамилиарен, бодър, добродушен, весел, сърдечен, жизнерадостен: **~í padesátník** бодър, жизнерадостен петдесетгодишен човек; **mluvit s někým ~ím tónem** говоря с някого с фамилиарен тон
žoviálnost, -í *жс.* фамилиарност, веселост, добродушие, сърдечност
žrádl|o, -a *ср.* 1. кърма, храна (*за животни*): **pes se dal do ~a** кучето започна да ядѣ 2. *прен. грубо* безвкусно ядене, буламач, помия: **to ~o není k jídlu** тази помия, този буламач не може да се ядѣ 3. *вулг. експр.* ядене, лапане, плюскане: **myslí jen na ~o** мисли само за плюскане
žrádylk|o, -a *ср. умал. експр.* ядене, храна, лапачка, кльопачка
žraloč|í, -í, -í който се отнася до акула
žralo|k, -ka *м.* 1. *зоол.* акула (*Hexanchus, Lamna* и под.) 2. *прен. експр.* хйщен, безогледен човек: **kapitalističtí ~ci** капиталистически акули
žranice, -e *жс. вулг. експр.* плюскане, лапане, кльопачка
žrát, žeru *несв. 1. (-; со)* ям (*нецо*) (*за животни*): **pes přestal ~** кучето престана да ядѣ 2. (*не; со*) *грубо експр.* лапам, плюскам (*не; нецѣ*): **jen by žral a chlastal** дай му само ядене и пиене, само да ядѣ и да пие! **on (mu) to žere** той му вярва на това 3. (*не; со*) *разг.* харча, изразходвам, консумирам, поглъщам, отнемам (*не; нецо*): **to auto žere 10 litrů na 100 km** тази кола гълта 10 литра на 100 км; **ten vaříč žere moc proudu** този котлѣн харчи, гълта много ток; **šachy mu žerou hodně času** шахът му отнема много време 4. (*кого – вин.; –*) *експр.* жия, хая, бода, щипя (*някого; –*) (*за насекоми*): **u rybníka žerou komáři** при езерото хаят комари 5. (*со, рядко кохо*) разяждам (*нецо, рядко някого*): **rez žere kovu** ръжда разяжда металите 6. (*кого – вин.*) *разг.*

експр. мѣча, тормѣзя, ядѣсвам (*някого*): **žere ho, že to nedokázal** мѣчи го това, че не успя; **nejvíc mě žere nespravedlnost** най-много ме ядѣсва несправедливостта; **žraly ho výčitky svědomí** *прен.* той имаше угризѣния на съвестта, мѣчеше го съвестта 7. (*не; со*) *разг. експр.* извършвам (*нецо*) с прекалено усърдие: **~ práci** прекалено усърдно работя
žrát se, žeru se *несв. (-; čím)* *разг. експр.* изяждам се, измѣчвам се (*от нецо*); тормѣзя се, ядѣсвам се (*не; с нецо, заради нецо*): **tajně, uvnitř se ~** тайно, вътрешно се измѣчвам; **~ se zívstí** измѣчвам се от зивист
žravost, -i *жс.* лакомия, ненаситност, алчност (*за ядене и под.*)
žrav|ý, -á, -é лаком, алчен, ненаситен: **~é kobyly** лакоми, ненаситни скакалци
žrec, -e *м. остар.* жрец
žrout, -a *м. експр. пейор.* лакомник, ненаситник, плюскач, лапач, гладник
žuch *междум.* бух! тряс! туп! шляп! (*при падане на нецо тежко*)
žuch|nout, -nu *св. експр.* тупна, грѣхна, сгромолясам се, строполя се: **praštil jím o zem, jen to ~lo** трѣшна го с грѣхот на земята
žul|a, -y *жс. минер.* гранит: **náhrobek ze ~y** надгробна скала **~ oblomný** *jako ~a/jako ze ~y* *прен.* той е (твърд, непоколебим) като гранит
žulov|ý, -á, -é гранитен: **~ý masiv** гранитен масив; **~ý lom** кариѣра за гранит; **~ý kvádr** гранитен блѣк
žump|a, -y *жс.* помийна, канална яма: **záchodová ~a** клозѣтна яма; **vyvážet ~u** изпразвам помийна **~a** като помийна, като клозѣтна яма
žup|a, -y *жс. 1. истор.* жупа, ѱкръг, ѱбласт 2. *спорт. остар.* ѱбластен клѣн на спортна ѱрганизация, дружество: **pražská ~a lyžařů** пражко дружество на скиѱрите
župan I, -a *м. одуш. истор.* жупан, ѱкрѣжен управител
župan II, -u *м. неодуш.* домашен халат, пеньѱар: **pánský ~** мѣжки халат; **dámský ~** пеньѱар
župn|í, -í, -í който се отнася до жупа
žurnál, -u *м.* 1. журнал, списание: **módní ~** моден журнал; **zahraniční ~y** чуждестранни списания **~y** *жс.* лечѣн е по последна мода 2. *остар.* седмичен кинопрѣглед
žurnalist|a, -y *м.* журналист, вестникар
žurnalisticky [*-ty-*] *нар.* по журналистически, вестникарски: **~ činný** дѣен, активен (като) журналист

žurnalistický [-ty-], -á, -é журналистически, вестникарски: **~á činnost** журналистическа дейност; **~ý talent** журналистически талант
žurnalistika [-ty-], -ky ж. 1. журналистика: **věnovat se ~ce** посветя се, посвещавам се на журналистиката; **fakulta ~ky** факултет по журналистика, журналистически факултет 2. ежедневен печат, преса: **vliv ~ky na čtenáře** влияние на ежедневния печат върху читателите
žurnalistka, -y ж. журналистка, вестникарка
žvan|ec, -ce м. 1. сдъвкана хапка, сдъвкан зальк: **převalovat v ústech ~ec masa** мотая в устата си зальк месò; **vyplivnout ~ec** изплюя зальк; **~ec tabáku** стиска тютюн за дъвчене 2. разг. експр. зальк, храна, прехрана: **zasloužit si kus ~ce** заслужа си зальк хляб; **brát se o svůj ~ec** грижа се за прехраната си, за залька си
žvaně|ní, -í ср. експр. бръщолёвене, бърбòрене, дрънкане: **ztrácet čas ~ím** губя време в дрънкане, в бърбòрене
žvanil, -a м. експр. бърбòрко, дърдòрко: **hospodští ~ové** кръчмàрски дърдòрковци
žvanilk|a, -y ж. експр. бърбица, бърборàна, дърдорàна
žvan|it, -ím несв. (–; со) експр. пейор. бръщолёвя, бърбòря, дърдòря, дрънкам (–; нецо): **~it nesmysly** дрънкам глупости
žvanlivost, -i ж. експр. бърбйвост
žvaniv|ý, -á, -é експр. бърбйв
žvást, **žvast**, -u м. експр. пейор. дрънканици; глупави, празни приказки, измислици; **hloupý** ~ глупава измислица; **nevěř tomu, je to ~** не вярвай на това, това са празни приказки
žvástal, -a м. експр. бърбòрко, дърдòрко, празнодýмец
žvást|at, **žvast|at**, -ám несв. (–; со) експр. пейор.

бръщолёвя, бърбòря (–; нецо), дрънкам празни приказки: **~at nesmysly** дрънкам глупости; **dovede hodinu ~at** спосòбен/спосòбна е цял чàs да дрънка празни приказки
žvástavost, **žvastavost**, -i ж. експр. бърбйвост
žvástav|ý, **žvastav|ý**, -á, -é експр. бърбйв
žvastoun, -a м. експр. бърбòрко, дърдòрко, празнодýмец
žvatlal, -a м. експр. бърбòрко, дърдòрко, празнодýмец, плямпàло
žvatlalk|a, -y ж. експр. бърбица, плямпàло
žvatlání|í, -í ср. експр. бърбòрене, плямпане
žvatl|at, -ám несв. експр. 1. бърбòря, приказвам по дèтски (за деца, които проговарят): **dítě začíná ~at** детето се учи да говори, да приказва; **~at první slůvka** изговарям пèрвите думички 2. (со; s kým) говоря по дèтски, бърбòря, бръщолёвя, плямпам (за възрастни): **babička ~á s dítětem** бабата бърбòри с детето; **~at hlouposti** бръщолёвя, дрънкам глупости 3. говоря завалèно чужд език, пелтèча: **~at francouzsky** говоря завалèно фрèнски, пелтèча на фрèнски
žvatlavě нар. експр. бърбйво
žvatlavost, -i ж. експр. бърбйвост
žvatlav|ý, -á, -é експр. бърбйв: **~é dítě** приказливо, бърбйво дете; **~é dívky** бърбйви момичета
žvýkac|í, -í, -í който се отнася до дъвкане: **~í guma** дъвка; **~í tabák** тютюн за дъвчене; **~í sval** анат. дъвкàтелен мýскул
žvýkačk|a, -y ж. дъвка: **mentolová ~a** ментова дъвка; **cigaretové ~y** цигàри дъвка
žvýkání|í, -i ср. дъвкане, дъвчене
žvýk|at, -ám несв. (–; со) дъвча (нецо): **pečlivě ~at** грижливо дъвча; **~at žvýkačku** дъвча дъвка